

Sporočilo za javnost

17. evropski teden preprečevanja raka materničnega vratu 2023 (23. 1.–29. 1. 2023)

Nastajajo prva evropska priporočila za preprečevanje rakov, ki jih povzročajo okužbe

Ljubljana, 23. 1. 2023 – Čeprav je rak materničnega vratu med vsemi raki najboljše preprečljiv rak, je še vedno četrti najpogostejši rak pri ženskah na svetu in eden od najpogostejših rakov pri mlajših ženskah. Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) je že leta 2020 lansirala globalno strategijo za odpravo raka materničnega vratu in postavila tri cilje, in sicer 70 % udeležba žensk v presejalnih programih, ustrezno zdravljenih več kot 90 % odkritih predrakavih sprememb materničnega vratu ter 90 % precepljenost deklic proti humanim papilomavirusom (HPV). Slovenija prva dva cilja že dosega, je pa potrebno, tako kot v številnih drugih evropskih državah, več pozornosti posvetiti cepljenju proti HPV. **Spodbujanje cepljenja proti virusom, ki povzročajo raka, je ena izmed vodilnih pobud Evropskega načrta za boj proti raku in pripravljajo se prva evropska priporočila za preprečevanje rakov, ki jih povzročajo okužbe.** Pri oblikovanju teh priporočil aktivno sodeluje tudi Slovenija, med drugim s pomembno vlogo v evropskem projektu PERCH (angl. Partnership to contrast HPV).

Zaradi učinkovitega presejalnega programa ZORA se Slovenija uvršča med evropske države z najmanjšim bremenom raka materničnega vratu

Preventivni program zgodnjega odkrivanja predrakavih sprememb materničnega vratu ZORA je v 20 letih dosegel izjemne rezultate, saj se je zbolevnost z rakom materničnega vratu v Sloveniji več kot prepolovila. Slovenija je bila v preteklosti ena izmed evropskih držav z največjim bremenom raka materničnega vratu, zaradi učinkovitega odkrivanja in zdravljenja predrakavih sprememb materničnega vratu visoke stopnje in rezultatov pod okriljem programa ZORA pa se je breme raka materničnega vratu v Sloveniji pomembno zmanjšalo. Leta 2021 je s tem rakom zbolelo zgolj 88 žensk, odkrili pa smo kar 1.589 predrakavih sprememb

PERCH
PartnERship to
Contrast HPV

Co-funded by
the European Union

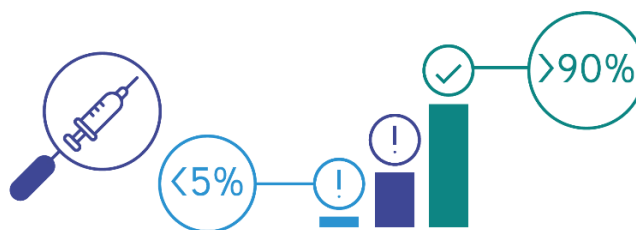
visoke stopnje. To so že rezultati, ki omogočajo odpravo raka materničnega vratu. Slovenija bi lahko postala celo prva evropska država, ki bi ji uspelo raka materničnega vratu odpraviti.

V zadnjih petih letih je bilo v Sloveniji v okviru Državnega programa ZORA pregledanih 85,6 % vseh žensk v ciljni skupini 20 do 64 let, kar nas glede pregledanosti uvršča v sam evropski vrh, izpostavlja **doc. dr. Urška Ivanuš, dr. med., vodja Državnega programa ZORA**. »Nekoliko manjšo udeležbo smo zaznali na presejalnih pregledih v starostni skupini med 30 in 39 let, zaradi česar smo v tej starostni skupini odkrili pomembno manj predrakavih sprememb visoke stopnje. To nas skrbi, saj v tej starosti žensk običajno odkrijejo več kot tretjino vseh predrakavih sprememb visoke stopnje v Sloveniji. Neodkrite in nezdravljene spremembe visoke stopnje lahko nezdravljene napredujejo do raka materničnega vratu, ki je eden redkih rakov, ki se najpogosteje pojavlja še pred 50. letom starosti. Razveseljivo pa je, da se povečuje pregledanost pri ženskah starih 50 let in več.«

Slovenija na poti k odpravi raka materničnega vratu

SZO je Slovenijo na podlagi dobrih rezultatov programa ZORA že prepoznala kot državo, ki lahko med prvimi v Evropi doseže odpravo raka materničnega vratu. Na dobre rezultate so ponosni tudi na Ministrstvu za zdravje. »Kljub uspehom, na katere smo lahko upravičeno ponosni, si bomo na Ministrstvu za zdravje, v sodelovanju z vsemi deležniki, tudi v prihodnje prizadevali, da bodo ženske deležne najboljših možnih preventiv raka materničnega vratu in tudi ostale onkološke oskrbe, ki je strateško začrtana v Državnem programu obvladovanja raka do leta 2026. S podporo programu ZORA in njegovemu razvoju ter s podporo cepljenju proti HPV ostajamo na najboljši poti k odpravi raka materničnega vratu. To je cilj vreden napora, saj bo odprava nekoč zelo pogostega raka med ženskami res odličen dosežek,« poudarja **Azra Herceg, državna sekretarka z Ministrstva za zdravje**.

Skupna evropska prizadevanja za odpravo raka materničnega vratu

Precepljenost proti HPV je v evropskih državah zelo različna, od manj kot 5-odstotna do več kot 90-odstotna, in v zadnjem času so se povezali številni strokovnjaki ter evropske nevladne organizacije in strokovna združenja pri skupnih prizadevanjih za doseganje cilja SZO na področju precepljenosti. Ukrepi za spodbujanje cepljenja proti virusom, ki povzročajo raka, je ena izmed vodilnih pobud Evropskega načrta za boj proti raku in Evropska komisija v okviru te pobude podpira prizadevanja držav članic EU za razširitev rutinskega cepljenja deklic in dečkov proti HPV, da bi v prihodnjih desetletjih odpravili raka materničnega vratu in zmanjšali število drugih rakov, ki jih HPV okužbe povzročajo. Cilj iz načrta za boj proti raku je, da

se do leta 2030 precepi najmanj 90 % ciljne populacije deklic v EU in znatno poveča precepljenost dečkov. Po vzoru priporočil za presejalne programe za zgodnje odkrivanje predrakavih in rakavih sprememb, prenovljena je Svet EU potrdil decembra lani, **nastajajo sedaj tudi prva priporočila za preprečevanje rakov, povezanih z okužbami**, ki jih bo Evropska komisija predložila v potrditev Svetu EU. Pri oblikovanju priporočil aktivno sodeluje tudi Slovenija s pomembno vlogo v evropskem projektu PERCH (angl. Partnership to contrast HPV).

Aktivna vloga Slovenije pri izvajanju novega Evropskega načrta za boj proti raku s prizadevanji za izboljšanje precepljenosti mladostnic in mladostnikov proti HPV s sodelovanjem v Projektu PERCH

Projekt PERCH poteka pod okriljem Evropske komisije od 1. novembra 2022 dalje in povezuje kar 18 evropskih držav. Glavni koordinator projekta je Italija, Onkološki inštitut Ljubljana pa pri tem projektu sodeluje z Nacionalnim inštitutom za javno zdravje. Z izmenjavo znanja in izkušenj bo projekt PERCH izboljšal zmogljivosti držav članic za načrtovanje in izvajanje kampanj cepljenja proti HPV, izboljšal bo sistem podatkov in spremljanja cepljenja proti HPV in presejalnih testov HPV, izboljšal znanje in ozaveščenost o boleznih, povezanih s HPV, in njihovem preprečevanju v posebnih ciljnih skupinah (mladostnice in mladostniki) ter izboljšal znanje in sposobnosti zdravstvenih delavcev pri komunikaciji o cepljenju proti HPV. Onkološki inštitut Ljubljana ima v projektu PERCH pomembno vlogo, saj je z vodenjem delovnega paketa za komunikacijo in diseminacijo zadolžen za usklajeno komunikacijo med partnerji projekta in za širjenje informacij, obveščanje in promocijo projektnih rezultatov. V Sloveniji projekt sofinancira Ministrstvo za zdravje RS.

Cepljenje in precepljenost proti HPV v Sloveniji

»Najučinkovitejši ukrep za preprečevanje raka materničnega vratu in drugih s HPV povzročenih rakov, je cepljenje proti HPV«, poudarja **Nadja Šinkovec Zorko, dr. med., spec. javnega zdravja z Nacionalnega inštituta za javno zdravje**. Cepljenje proti HPV se izvaja pri mladostnicah in mladostnikih kot priporočeno cepljenje na sistematskem pregledu v šestem razredu osnovne šole. Cepljenje proti HPV v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja pripada tudi zamudnicam (tj. dekletom, ki so obiskovala 6. razred v šolskem letu 2009/10 ali kasneje in še niso bila cepljena) ter zamudnikom (tj. dečkom, ki so v šolskem letu 2021/22 obiskovali šesti razred osnovne šole in še niso bili cepljeni). V Sloveniji je na voljo 9-valentno cepivo, ki varuje pred sedmimi najpogostejšimi nevarnejšimi genotipi HPV, ki povzročajo okrog 90 % raka materničnega vratu ter nekatere druge rake spolovil, danke in ustnega dela žrela, pa tudi pred dvema manj nevarnima genotipoma HPV, ki povzročita do 90 % genitalnih bradavic. Cepljenje proti HPV je izjemno varno in učinkovito. Cepljenje je najbolj učinkovito, če ga mladi prejmejo dovolj zgodaj, še preden postanejo spolno aktivni. Takrat je imunski odziv na cepljenje najboljši, poleg tega cepljenje že obstoječih okužb s HPV ne zdravi. Podatki in rezultati nedavnih raziskav, ki so jih izvedli na Švedskem, Danskem in v Veliki Britaniji jasno kažejo, da največ raka materničnega vratu preprečimo, če se dekleta cepijo dovolj zgodaj, idealno v starosti, ki je predvidena v nacionalnih programih cepljenja.

Po preliminarnih podatkih iz elektronskega registra cepljenih oseb (eRCO) je do 14. 11. 2022 prejelo prvi odmerek cepiva proti HPV 54,7 % deklic in 31,0 % dečkov, rojenih leta 2010 (deklince in dečki, ki so v šolskem

letu 2021/22 večinoma obiskovali 6. razred osnovne šole). Drugi odmerek cepiva proti HPV pa je do navedenega datuma prejelo 41,8 % deklic in 21,7 % dečkov, rojenih leta 2010. Najvišjo precepljenost tako pri deklicah, kot tudi pri dečkih so dosegli v ravenski regiji, najnižjo pa v ljubljanski regiji. Zaradi pandemije covid-19 in z njo povezanih ukrepov je v letu 2021/22 pogosto prihajalo do zamika izvajanja cepljenja otrok in mladostnikov, na kar kažejo tudi podatki o precepljenosti. Mladostniki in mladostnice, ki jim cepljenje proti HPV pripada in še niso prejeli drugega odmerka oz. še niso bili cepljeni, bodo predvidoma cepljeni v šolskem letu 2022/23. Da bo zaščita s cepljenjem čim boljša, je pomembno, da se cepljenje proti HPV pri mladih, ki še niso prejeli drugega odmerka oz. še niso bili cepljeni, opravi čim prej.

Publikacija Slovenija na poti k odpravi raka materničnega vratu

Ob 17. evropskem tednu preventive raka materničnega vratu je izšla tudi priložnostna publikacija [Slovenija na poti k odpravi raka materničnega vratu](#), v kateri so priznani strokovnjaki in odločevalci na kratko povzeli glavne novosti na področju obvladovanja raka materničnega vratu. Napore za odpravo prvega raka na svetu so s kratkimi izjavami v publikaciji podprli tudi župani tistih občin, ki so v sodelovanju z regijskimi društvi za boj proti raku v lanskem letu v turkizni barvi osvetlili lokalne znamenitosti v svoji občini in s tem obeležili že 2. leto svetovnega gibanja za odpravo tega raka.

